

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

Folketingets Udvalg for Fødevarer,
Landbrug og Fiskeri

København, den 26. marts 2010
Sagsnr.: 4525
Dok. nr.: 67730

Folketingets Udvalg for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har i brev af 5. marts 2010 stillet følgende spørgsmål nr. 231 (Alm. del) som hermed besvares. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Kristen Touborg (SF)

Spørgsmål 231:

”Vil ministeren oversende et notat om en sammenligning af de tyske og danske konkurrencebetingelser i landbruget, herunder de forskellige produktionsomkostninger, lønudgifter og tilskud?”

Svar:

Fødevareministeriet anmodede primo 2010 statskonsulenten i Tyskland om at belyse rammevilkår for landbrugsproduktionen i Tyskland. Der er i den forbindelse indsendt 2 indberetninger.

Indberetningerne beskriver på en række områder vilkårene for landbrugsproduktionen i Tyskland og giver dermed et udgangspunkt for at kunne sammenligne rammebetingelserne i Tyskland med betingelserne i Danmark.

Fødevareøkonomisk Institut har i rapporten ”Landbrugets økonomi 2009”, der udkom januar 2010, et kapitel om udviklingen i dansk svineproduktion. Kapitlet rummer også informationer og analyser af svineproduktionens rammevilkår i henholdsvis Danmark og Tyskland. Det oplyses bl.a., at rammevilkår som f. eks. miljøkrav og momsregler er gunstigere i Tyskland end i Danmark, mens forhold i Danmark omkring bedriftsstruktur, effektivitet, størrelsesøkonomi mv. modvirker og i visse tilfælde opvejer forskelle i rammevilkår.

Informationerne og analyserne er interessante og det er derfor Fødevareministeriets hensigt at udbygge arbejdet med at vurdere og sammenligne rammevilkår både for produktion, forarbejdning og afsætning af fødevarer i Danmark i forhold til centrale konkurrentlande.

Henrik Høegh

/Anders T. Christensen

Kongelig Dansk Ambassade Berlin

Statskonsulentens indberetning af 21. Januar 2010

Nr. 8

Rammevilkår for tysk landbrug

De økonomiske og politiske rammevilkår for tysk landbrug defineres af EU's landbrugspolitik og national lovgivning. Den relevante nationale lovgivning omfatter bl.a. regulering af landbrugsproduktionen, støtteordninger, miljøregulering, beskatningsregler, socialpolitik, struktur, arbejdsmarkedsvilkår herunder lønniveau m.v., forskningsindsats osv.

En samlet redegørelse for de politiske og økonomiske rammevilkår vil derfor være særdeles omfattende og ligger udenfor rammerne af denne indberetning. I det følgende peges på enkelte elementer, der har betydning for rammevilkårene.

Indledningsvis bemærkes det, at landbrugserhvervet i den tyske debat især peger på følgende områder, hvor der er behov for forbedringer af de tyske rammevilkår:

- Lempeligere beskatning af "agrardiesel", som i Tyskland er højere beskattet end i andre europæiske lande.
- Indførelse af skattemæssig konjunkturudligning. – De tyske landmænd er omfattet af personbeskatning og ikke af erhvervsskatten (Gewerbsteuer)
- Lempeligere arvebeskatning
- Afbureaukratisering
- Øget støtte især til investeringer, innovation m.v.

I forhold til de aspekter, der er mest fremtrædende i den danske debat om rammevilkår kan følgende nævnes:

Jordbeskatning

Der opkræves i Tyskland jordskatter på kommunalt niveau. Jordskatterne beregnes på grundlag af enhedsværdier, der ifølge forbundsministeriet for landbrug ligger betydeligt lavere end handelsværdierne – skønmæssigt på ca. 50% muligvis lavere. Jordskatterne

udgør 6 promille af enhedsværdien. De enkelte kommuner fastsætter dog en udskrivningsprocent (hebesatz), som ofte ligger på 200-300%. Det betyder, at landbruget alt i alt betaler en jordskat på omkring 12- 18 promille af de fastsatte enhedsværdier. Da enhedsværdierne som nævnt er lavt fastsat er den reale beskatning en del lavere.

Der er i Tyskland ingen aktuel debat om jordskatterne i landbruget eller planer om at ændre dem.

Pesticidafgifter

Der er i Tyskland ingen pesticidafgifter eller andre tilsvarende miljøafgifter i relation til landbruget. De fastlagte reduktionsmål søges først og fremmest opnået ved rådgivning. Der er som følge heraf heller ingen tilbageføringsordninger for miljøafgifter.

Momsordning

Den tyske momssats er 19%. For fødevarer, korn og foderstoffer, levende dyr samt enkelte andre varer er momssatsen dog kun 7%.

Tyske landbrugsbedrifter kan vælge en forenklet momsafregningsordning. Landbruget betaler ved indkøb af rå-og hjælpestoffer den gældende moms på 19% henholdsvis 7%. Ved salg opkræver landbrugsbedrifterne en sats på 10,7% . Der sker ingen afregning med finansmyndighederne d.v.s. landbruget betaler moms på de indkøbte varer og beholder til gengæld momsprovenuet af den pauschale gennemsnitssats ved salg ud af bedriften på 10,7%. Landbruget friholdes herved for at føre momsregnskab og foretage kvartalsmæssige afregninger med finansmyndighederne. Den tyske momsordning for landbruget baserer sig på artikel 25 i EU's 6. Momsdirektiv.

Den gennemsnitlige pauschalsats for landbruget på 10,7% er fastsat på baggrund af makroøkonomiske data for de landmænd, der er omfattet af den forenkledede ordning. Ifølge lovgivningen må landmændene under pauschalordningen samlet set ikke modtage større momsgodtgørelse end hvad de selv har betalt.

Den administrative lettelse ved den forenkledede ordning vurderes til ca 600-1000 euro pr bedrift om året.

Der henvises endvidere til indberetning nr. 116 af 7. December 2009 om den tyske momsordning for landbruget.

Kriseprogrammer

Den tyske regering har i december 2009 besluttet at gennemføre en krisepakke for landbruget på i alt 750 mio euro over 2 år¹. Kriseforanstaltningerne har til formål at hjælpe de bedrifter, der er kommet i likviditetsvanskeligheder særligt på grund af lave mælkepriser. Det understreges i regeringens forslag, at bedrifterne herunder især mælkeproducenterne er blevet konfronteret med et usædvanligt kraftigt fald i producentpriserne. Det har sammen med høje priser på rå- og hjælpestoffer ført til betydelige likviditetsvanskeligheder. Kvægholdet på græsarealer har stor betydning for kulturlandskabet ikke mindst i turistområder som alperne, Mittelgebirge og ved kysterne. Græsarealer binder betydelige mængder kulstof og opretholdelsen af græsarealer er derfor også af betydning for klimabeskyttelsen.

Kriseprogrammet indeholder følgende elementer:

- En "græspræmie" i 2010 og 2011 til mælkebedrifter med permanent græs. Støtteberettiget er 3 ha græs pr. ko. Præmien forventes at blive 37 euro/ha.

---

¹ Jfr. indberetning n2 114 af 24. November 2009 og indberetning nr 121 af 17. December 2009

Samlet udgift 2010 og 2011 113 mio euro om året, hvoraf 2 mio euro er EU-midler og 111 mio euro er forbundsmidler

- En kopræmie på ca 21 euro pr. ko i 2010 og 2011. Denne støtte ydes under EU's de minimisregel og forudsætter derfor, at støtten er mindre end 7500 euro over 3 år.

Samlet udgift 2010 85 mio euro og 2011 75 mio euro.

- En supplerende græspræmie på 20 euro/ha. Denne præmie er den tyske gennemførelse af EU's støtteprogram for mælkesektoren, hvor Tyskland har fået stillet 61 mio euro til rådighed. For at sikre en hurtig og ubureaukratisk udbetaling lægges data for 2009 til grund for udbetalingen

Herudover gennemføres følgende foranstaltninger:

- Tilskuddet til landbrugets ulykkesforsikring forhøjes til i alt 300 mio euro i 2010. Herved reduceres landmændenes bruttobetaling til ulykkesforsikringen med 45%.
- Siden juli 2009 har landbruget haft adgang til et rentesubsidieret likviditetslån². Rentesubsidiet udgør 1 % og løbetiden er 4 år. Rentesubsidiet kan forhøjes af delstaterne. Subsidiet finansieres af forbundsmyndighederne, der i 2009 har stillet 25 mio. euro til rådighed. For 2010 og 2011 stilles der nu i alt yderligere 50 mio. euro til rådighed for at fortsætte dette program.

Forbundsministeriet understreger, at kriseprogrammet supplerer allerede indførte foranstaltninger vedr.:

- Afgiftslettelse på diesel
- Øgede midler til struktur- og landdistriktpolitikken
- EU's mælkefond. Tyskland råder over 150 mio. euro fra EU's mælkefond i 2010 stigende til 300 mio. euro i 2013. Midlerne anvendes især til investeringsstøtte i mælkesektoren og præmier til henholdsvis græsarealer og til kvæg på græs.
- Øgede eksportfremmebevillinger.

Forbundsregeringen har i relation til krisepakken understreget, at der er reageret hurtigt og effektivt på problemerne i mælkesektoren. Det understreges, at man har valgt et 3-trins koncept bestående af følgende:

- Forbedret støtte til alle bedrifter (ulykkesforsikring, agrardiesel og likviditetsstøtte)
- Støtte til mælkeproducenter, der særligt er ramt af prisfald (kopræmie)
- Støtte til mælkeproduktion på permanente græsarealer, hvor mælkeproduktion ofte er det eneste alternativ.

Andre aspekter af betydning for rammevilkårene

Med hensyn til andre elementer, der er af betydning for rammevilkårene kan følgende nævnes.

- Gennemførelsen af miljøregler vurderes at være strammere i Danmark end i Tyskland

---

² Jfr. indberetning nr 57 af 10. Juni 2009: likviditetsstøtte til tyske landmænd

- Støtten til anvendelse af fornyelige råstoffer til energiformål (el, varme, transport) er i Tyskland høj. Landbruget har dermed via rentabilitet udviklet sig til at være producent både af fødevarer og af energi.
- Lønomsætningerne er lavere i Tyskland, mens kapitalomkostningerne vurderes at ligge på samme niveau. Arbejdsproduktiviteten er højere i Danmark.
- Tyske landbrugsbedrifter går normalt i arv. Gældsætningen er mindre end i Danmark.
- Strukturen i såvel primærsektoren som i forarbejdningssektoren er generelt mindre udviklet i Tyskland end i Danmark. Den bedre struktur og sammenhæng i den danske fødevarerekæde vurderes at indebære en konkurrencemæssig fordel.
- Den sociale sikring finansieres i Danmark over skatterne. I Tyskland finansieres socialsikring via særskilte bidrag og landbruget har sit eget socialforsikringsystem som staten subsidierer.

Det tyske forbundsministerium for fødevarer, landbrug og forbrugerbeskyttelse har oplyst, at der ikke er foretaget en samlet analyse af de tyske rammevilkår indenfor de seneste 10 år. Som indikator for rammevilkår og konkurrenceevne anvendes udviklingen i landbrugseksporten, der er vokset betydeligt i de sidste 10 år.

Med venlig hilsen

Poul Ottosen

Til:

Fødevarerministeriet 2. Afdeling 1. Kontor

Kongelig Dansk Ambassade

Berlin

Statskonsulentens indberetning af 27. januar 2010

Nr. 9

Rammevilkår for tysk landbrug II

Resume: Salmonellabekæmpelse: Salmonellaforekomsten i Tyskland er generelt højere end i Danmark. Der foregår en bredt anlagt salmonellabekæmpelse, der ifølge Forbundsinstitutet for Risikovurdering hidtil har opfyldt EU's reduktionsmål. Salmonellabekæmpelsen er tilrettelagt på basis af fælles harmoniserede EU-bestemmelser og supplerende nationale regler samt initiativer indført af erhvervet selv.

Nitratdirektivet. Nitratdirektivet er fuldstændigt gennemført i Tyskland. Nitratbelastningen er faldende, men grundvandsmålingerne viser, at mange områder fortsat ikke opfylder nitratdirektivets krav.

I fortsættelse af indberetning nr. 8 af 21. januar 2010 om rammevilkår for tysk landbrug redegøres der nedenfor for den tyske status for gennemførelse af zoonoseforordningens bestemmelser vedr. bekæmpelse af salmonella for fjerkræ og svin samt vedr. den tyske gennemførelse af nitratdirektivet.

Status for opfyldelsen af zoonoseforordningens krav i forhold til salmonella

EU's zoonoseforordning RFO 2160/2003 og KFO 1168/2006 fastlægger sammen med øvrige EU-bestemmelser detaljerede harmoniserede bestemmelser vedr. salmonellabekæmpelse i EU.

På forbundsniveau er der i Tyskland herudover gennemført supplerende nationale bestemmelser ved 2 forordninger udstedt af forbundsministeriet for landbrug og forbrugerbeskyttelse: Hühner-Salmonellen-Verordnung af 6. April 2009³ samt Schweine-Salomonellen-Verordnung af 13. Marts 2007⁴.

Herudover er der udarbejdet bekæmpelsesprogrammer, og på delstatsniveau er der udstedt regler primært af administrativ karakter om prøvetagning, laboratorier m.v. Endelig har brancheforeningerne udarbejdet retningslinier for salmonellabekæmpelse gældende for deres medlemmer.

Salmonellabekæmpelsen og overvågningen af salmonellaforekomst er i Tyskland et delstatsanliggende.

³ Verordnung zum Schutz gegen bestimmte Salmonelleninfektionen beim Haushuhn (Hühner-Salmonellen-Verordnung) af 6. April 2009

⁴ Verordnung zur Verminderung der Salmonellenverbreitung durch Schlachtschweine (Schweine-Salomonellen-Verordnung) af 13. Marts 2007

Den tyske salmonellabekæmpelse er kommet senere i gang i Danmark og salmonellaforekomsten er derfor generelt højere i Tyskland end i Danmark. Ifølge det tyske forbundsministerium har salmonellaforekomsten dog været forholdsvis lav i de bedste bedrifter. Indsatsen i de seneste år har ført til, at andre bedrifter end topbedrifterne også har forbedret sig og dermed bidraget til, at salmonellaforekomsten i Tyskland generelt har forbedret sig væsentligt.

Forbundsinstitutet for Risikovurdering (BfR) indsamler delstaternes oplysninger vedr. zoonoseovervågningen. Den senest foreliggende rapport vedrører 2007⁵. Det fremgår heraf, at der i de prøver, der er udtaget i henhold til den tyske kontrolplan fandtes der salmonella i 8,35% af prøverne for fjerkrækød. Forekomsten i 2006 var 11,54%.

For æg var der i 2007 salmonella i 0,72% af de udtagne prøver, mens andelen i 2006 var 0,59%

For svinekød fandtes der i de prøver, der er udtaget i henhold til den tyske kontrolplan salmonella i 3,73% af prøverne. I 2006 var andelen 2,95%.

Den tyske gennemførelsesforordning vedr. salmonellabekæmpelse for fjerkræ indeholder detaljerede regler vedr. staldindretning, foderhygiejne, salmonellakontrol, rengøring af inficerede bedrifter m.v.

Forbundsinstitutet for risikovurdering har i en rapport fra 1. Juli 2009⁶ fastslået, at på fjerkræområdet har Tyskland i 2008 mere end opfyldt EU's reduktionsmål for forekomst af salmonella. Der er således i 2008 konstateret salmonella i 2,8% af avlsbesætningerne. For besætninger af æglæggende høner var forekomsten 2,7%. Salmonella blev ikke påvist i opdrætsbesætninger. Forbundsinstitutet for risikovurdering konkluderer derfor, at de trufne foranstaltninger til bekæmpelse af salmonella virker.

For så vidt angår EU-beslutningen om, at der i december 2010 i fjerkrækød skal være fravær af salmonella i 25 gr, har forbundsministeriet oplyst, at spørgsmålet er under drøftelse med henblik på eventuelle indfasningsbestemmelser. Forbundsministeriet har oplyst, at for så vidt angår salmonellaforekomsten på besætningsniveau ville EU-kravet ikke udgøre noget stort problem. Forekomsten i forbrugerprodukter har imidlertid mange kilder og er derfor vanskeligere. Forbundsministeriet har endnu ikke taget endelig stilling til spørgsmålet.

Forordningen vedr. bekæmpelse af salmonella i fjerkræbesætninger vedlægges.

Den tyske forordning vedr. salmonellabekæmpelse for svin indeholder bestemmelser vedr. overvågning, kategorisering af bedrifterne og pålæg om reduktionsforanstaltninger herunder rengøring af bedrifter i kategori III. Svinebedrifterne inddeles i 3 kategorier: Kategori I med indtil 20% fund af salmonella antistoffer. Kategori II med 20-40% antistoffer og kategori III med mere end 40% fund af antistoffer i besætningen.

Forbundsinstitutet for risikovurdering har i en rapport fra december 2009 konstateret forekomst af salmonella i 28% af de undersøgte avlssvinebedrifter.

Forordningen vedr. bekæmpelse af salmonella i svinebesætninger vedlægges.

Den offentlige regulering med henblik på bekæmpelse af salmonella understøttes af den private kvalitetssikringsordning QS – der både har primærproducenterne, slagterierne og kødindustrien samt detailhandelen som medlemmer. QS-programmet omfatter for svin i modsætning til det offentlige system også overvågning af besætninger på under

---

⁵ Erreger von Zoonosen in Deutschland im Jahr 2007, Bundesinstitut für Risikobewertung

⁶ Stellungnahme nr 045/2009 des BfR vom 1. Juli 2009. Salmonellen-Bekämpfungsprogramm: Ergebnisse aus 2008 verzeichnen positiven Trend

100 svin. Der tages kødsaftsprøver og blodprøver som grundlag for at kategorisere bedrifterne. Bedrifterne i kategori III og Kategori II med tendens til kategori III er forpligtet til i samarbejde med en dyrlæge at træffe bekæmpelsesforanstaltninger. Bedrifter der ikke gennemfører overvågningsprogrammet pålægges leveringsstop i QS-systemet. For fjerkræ omfatter QS-systemet en forpligtelse til bakteriologisk undersøgelse af hvert produktionshold herunder hver stald og hvert afsnit. Ved positive fund skal der obligatorisk indledes bekæmpelsesforanstaltninger.

Status for gennemførelse af nitratdirektivet

Forbundsministerierne for miljø og landbrug har i september 2008 aflagt en fælles beretning vedr. gennemførelsen af nitratdirektivet (Nitratbericht 2008)⁷.

Nitratdirektivet er ved den nationale gødningsforordning⁸ og delstaternes bestemmelser vedr. gyllebeholdere fuldstændigt gennemført i Tyskland. Som supplement til gødningsforordningens bestemmelser er der endvidere gennemført handlingsprogrammer med henblik på forbedret information og rådgivning af landmænd, bedre kontrol- og prognosesystemer og støtte til landbrugs-miljøforanstaltninger.

Forbundsministeriernes nitratberetning konkluderer følgende:

- Nitratbelastningen i overfladevand og kystområder er aftagende
- For grundvand er nitratbelastningen også faldende især i områder, der hidtil har haft meget høje nitratkoncentrationer.
- Trods fremskridt opfyldes målene i nitratdirektivet og vandrammedirektivet fortsat ikke i mange områder i Tyskland
- Modelberegninger tyder på, at nitratbelastningen vil falde i de kommende år.

Ifølge nitratberetningen 2008 blev nitratdirektivets kvalitetsmål på max. 50 mg/l NO₃ opfyldt ved alle målinger vedr. overfladevand i perioden 2003-06. For grundvand derimod viste målingerne i perioden 2004-06 at 50% af de 170 målestationer havde et nitratindhold på over 50 mg/l.

Gødningsforordningen indeholder bl.a. følgende krav og bestemmelser i relation til landbruget:

- Gødningen skal i relation til tid og mængde udbringes indenfor rammerne af god faglig praksis, således at næringsstofferne videst muligt kan optages af planterne, og udledning i videst muligt omfang kan undgås.
- Maskiner til udbringning af gødning skal opfylde krav vedr. anerkendte regler og teknik
- Kvælstof og fosforgødning må kun udbringes når jorden kan optage gødningen.
- Gødningsbehovet skal fastlægges korrekt inden gødning udbringes under hensyn til jordkvalitet og fastlagte udnyttelsesprocenter for organisk gødning. Gødningsbehovet fastlægges endvidere efter de dyrkede afgrøders behov, den i jorden til rådighed værende mængde af næringsstoffer, jordens indhold af kalk og humus, dyrkningsbetingelser f.eks. forfrugt, kulturart og jordbearbejdning.

---

⁷ Nitratbericht 2008 Gemeinsamer Bericht der Bundesministerien für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit sowie für Ernährung, Landwirtschaft und Verbraucherschutz

⁸ Verordnung über die Anwendung von Düngemitteln, Bodenhilfsstoffen, Kultursubstraten und Pflanzenhilfsmitteln nach den Grundsätzen der guten fachlichen Praxis beim Düngen (Düngeverordnung)

- Jordanalyser for fosfat skal gennemføres hvert 6. År.
- Måling af jordens kvælstofindhold skal måles mindst 1 gang om året.
- Regler vedr. udbringning
- Måling af næringsstofindholdet i organisk gødning.
- Gylle skal straks indarbejdes i jorden
- Der må højst tilføres 170 kg /N
- Udbringningsforbud 1/11 – 31/1 på dyrkede jorde og 15/11 – 31/1 for græsarealer
- Gylle med væsentligt N-indhold må kun udbringes efter høst, hvis der er efterafgrøde eller lignende.
- Tilførsel og anvendelse af næringsstoffer skal noteres. For hver bedrift beregnes en saldo for kvælstof og fosfor. Denne saldo omregnes til kg næringsstof/ha. Der beregnes et glidende 3-årigt gennemsnit for kvælstofsaldoen. I opgørelsestidsrummet 2009/11 må det maksimale kvælstofoverskud udgøre 60 kg/ha. For fosfor må det 6-årige gennemsnit ikke overstige 20 kg.

Delstaternes regler vedr. gyllebeholdere fastlægger krav til beholdernes udformning og en kapacitet til mindst 6 måneder.

Bruttokvælstofbalancen for Tyskland udgjorde i 2006 97 kg/N ha.

Som undtagelse fra den almindelige regel om, at der kun må tilføres 170 kgN/ha har Tyskland hos EU-Kommissionen opnået tilladelse til frem til 2013 at tilføre 230 kgN/ha til græsarealer, når en række betingelser til sikring mod øget nitratudledning er opfyldt:

- Undtagelsen gælder kun kvægbedrifter
- Græsarealerne skal slås mindst 4 gange årligt eller 3 gange årligt og udnyttes til afgræsning
- De fastlagte maksimumssaldi for N og P må ikke være overskredet i tidligere år.
- Udbringningen skal ske ved anvendelse af foreskrevne teknik, der begrænser immissionerne
- Hver bedrift skal føre en gødningsplan.

Undtagelsen indebærer, at mælkeproducerende bedrifter undgår udgifter ved gylleeksport eller evt. tilkøb af mineralsk gødning.

Med venlig hilsen

Poul Ottosen

Til:

Fødevarerministeriet 2. Afdeling 1. Kontor